

POSTANOWIENIE

Dnia 9 września 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

w sprawie **D. O.**,
o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe
aresztowanie,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej, na posiedzeniu w dniu 9 września 2025 r.,
wniosku Sądu Okręgowego w Radomiu,
zawartego w postanowieniu z dnia 18 sierpnia 2025 r., II Ko 37/25,
o przekazanie sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu,
na podstawie art. 37 k.p.k.,

p o s t a n o w i ł
wniosku nie uwzględnić

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 18 sierpnia 2025 r., II Ko 37/25, Sąd Okręgowy w Radomiu wystąpił do Sądu Najwyższego z wnioskiem o przekazanie przedmiotowej sprawy innemu Sądowi równorzędnemu. Sąd Okręgowy podniósł, że jest to sprawa o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie. Podkreślił, że stroną postępowania, której rolą jest dbanie o zabezpieczenie interesów majątkowych Skarbu Państwa, jest Prezes Sądu Rejonowego w Grójcu – sądu podrzędnego wobec Sądu właściwego do rozpoznania sprawy. Wskazał również, że Sąd Okręgowy w Radomiu rozpoznawał zażalenie na postanowienie o zastosowaniu tymczasowego aresztowania wobec D.

O. i utrzymał to postanowienie w mocy. To właśnie stosowanie tymczasowego aresztowania stało się obecnie podstawą roszczenia D. O.. W ocenie Sądu Okręgowego konieczne jest, aby tę sprawę rozpoznał sąd, co do którego „nie będzie choćby cienia wątpliwości” co do jego bezstronności. Niedopuszczalnym dla Sądu właściwego jest orzekanie w tej sprawie przez sąd, który orzekał o utrzymaniu w mocy postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania wskazanego we wniosku o odszkodowanie i zadośćuczynienie, ponadto przy udziale Prezesa Sądu Rejonowego w Grójcu w charakterze przedstawiciela Skarbu Państwa, nad którym przełożonym jest Sąd Okręgowy w Radomiu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek jest niezasadny.

Zgodnie z ustaleniami poczynionymi przez Sąd wnioskujący, w niniejszym postępowaniu w przedmiocie odszkodowania za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie, Skarb Państwa reprezentuje Prezes Sądu Rejonowego w Grójcu, jako tego Sądu, który wydał ostatnie orzeczenie kończące postępowanie w przedmiocie stosowania środka zapobiegawczego.

W świetle dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego zachodzi zagrożenie dla dobra wymiaru sprawiedliwości i tym samym konieczność zastosowania instytucji z art. 37 k.p.k., jeżeli w postępowaniu prowadzonym w trybie rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego organem reprezentującym Skarb Państwa jest prezes sądu właściwego do rozpoznania tej sprawy lub prezes sądu przełożonego nad sądem właściwym do rozpoznania sprawy. To właśnie takiej sytuacji dotyczy orzeczenie, na które powołał się Sąd Okręgowy w Radomiu w postanowieniu wnioskującym o przekazanie sprawy innemu sądowi równorzędnemu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2023 r., II KO 10/23). Takie stanowisko orzecznicze można uznać za utrwalone (por. m.in.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2024 r., III KO 117/22 i powołane tam liczne orzeczenia Sądu Najwyższego; por. jednak odmiennie: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2023 r., II KO 50/23).

Do podobnego wniosku prowadzi treść art. 44² k.p.c., który według jednego z poglądów wyrażonych w doktrynie znajduje zastosowanie w postępowaniu o

odszkodowanie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie z mocy art. 558 k.p.k. (tak: D. Świecki, w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Tom II – Komentarz aktualizowany*, Lex/el. 2025, tezy 6-9 komentarza do art. 554 k.p.k.). Przepis ten stanowi, że „Jeżeli stroną jest Skarb Państwa, a państwową jednostką organizacyjną, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, jest sąd:

1) właściwy do rozpoznania sprawy – sąd ten z urzędu przedstawia akta sprawy sądowi nad nim przełożonemu, który przekazuje sprawę innemu sądowi równorzędnemu z sądem przedstawiającym;

2) przełożony nad sądem właściwym do rozpoznania sprawy – sąd właściwy do rozpoznania sprawy z urzędu przedstawia akta sprawy temu sądowi przełożonemu, który przekazuje sprawę innemu sądowi równorzędnemu z sądem przedstawiającym, mającemu siedzibę poza obszarem właściwości sądu przekazującego”. Sąd Najwyższy dokonywał zmiany właściwości miejscowej sądu także przy zastosowaniu ww. przepisu (por. m.in.: postanowienie z dnia 27 września 2022 r., II KO 90/22).

Jednak w sprawie zawisłej przed Sądem wnioskującym - Sądem Okręgowym w Radomiu - reprezentantem Skarbu Państwa nie jest ani Prezes tego Sądu, ani Prezes sądu przełożonego, co wprost wynika z ustaleń poczynionych w postanowieniu Sądu wnioskującego. W tej sytuacji Sąd Najwyższy nie podziela obawy, że w opinii postronnego obserwatora Sąd ten może być uznany za niezdolny do bezstronnego osądzenia sprawy zainicjowanej wnioskiem D. O. (który, jak wynika z akt sprawy, nie wnioskował ani o wyłączenie sędziego wylosowanego do jej rozpoznania, ani nie kwestionował właściwości Sądu wnioskującego).

Nie stanowi też zagrożenia dla dobra wymiaru sprawiedliwości okoliczność, że wniosek o odszkodowanie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie miałby rozpoznać Sąd Okręgowy w Radomiu, który w składzie jednoosobowym dwukrotnie wydawał decyzje incydentalne w przedmiocie stosowania środka zapobiegawczego tymczasowego aresztowania wobec D. O. (raz dla niego niekorzystną – o utrzymaniu w mocy decyzji o zastosowaniu tymczasowego aresztowania (postanowienie z dnia 30 października 2019 r., V Kz 511/19); następnie dla niego korzystną – o nieuwzględnieniu zażalenia prokuratora na postanowienie o uchyleniu stosowania tymczasowego aresztowania (postanowienie z dnia 19 lutego

2020 r., V Kz 89/20)), w sytuacji, gdy podmiotem reprezentującym Skarb Państwa w tej sprawie nie jest ani Prezes Sądu właściwego, ani Prezes sądu przełożonego.

Jest rzeczą oczywistą, że w przedmiocie wniosku o odszkodowanie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie nie powinni orzekać sędziowie, biorący udział w jakimkolwiek stadium postępowania karnego w podejmowaniu postanowień w kwestii tymczasowego aresztowania D. O., gdyż powinni oni ulec wyłączeniu na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. od rozpoznania tej sprawy (por. m.in.: postanowienie Sądu Najwyższego z 10 marca 1979 r., II KZ 25/79, OSNKW 1979, z. 6, poz. 73; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2013 r., II KK 7/13). Tę właśnie instytucję – wyłączenia sędziego – należałoby ewentualnie zastosować w tej sprawie w celu zagwarantowania bezstronności orzekania, o ile zaszłaby taka potrzeba. Natomiast Sąd Najwyższy nie podziela stanowiska Sądu wnioskującego, że dla dobra wymiaru sprawiedliwości z tego powodu zachodzi konieczność zastosowania wyjątkowej instytucji z art. 37 k.p.k. i zmiany ustawowo określonej, pierwotnej właściwości miejscowej sądu.

Mając na uwadze powyższe, należało orzec jak w części dyspozytywnej postanowienia.

[J.J.]

[a.ł.]